

ÉLHETŐSÉG A SZOMSZÉDBAN

Lakótelep a Duna-parton

Budapest, Óbuda, lakótelep

Fotó: Benkő Melinda

Az utóbbi két évtizedben a városok vízparti területei fokozatosan átférfalódtak Magyarországon. A partkapcsolatokkal szemben támasztott elvárások megváltoztak. Ma a települések olyan vízpartot kívánnak, mely mindenki számára élményt nyújt, olyan színtereket, ahol az emberek nemcsak vizuális, hanem fizikai kapcsolatba is kerülhetnek a parttal és a vízzel. Az urbánus vízpartnak több célt kell szolgálnia: legyen a munka és a pihenés helye, engedjen teret a játéknak. Más szavakkal: legyen olyan hely, amely minden szempontból hozzájárul a jobb életminőséghez. [1] A városok újra felfedezték a parti sávokat, mindeközben vízparton lakni nemcsak vonzó, de elérhető életformává is vált. A következőkben a vízparti lakhatás egy különleges, mégis talán karaktere miatt alulértékelt formáját fogom bemutatni: Duna-parton élni, lakótelepen.

Hazánkban 118 település fekszik a Duna mentén, 13 (Baja, Budapest, Dunakeszi, Dunaújváros, Érd, Komárom, Látatlan, Mohács, Nyergesújfalú, Paks, Százhalombatta, Szigetszentmiklós, Vác) közvetlen Duna-parti kapcsolattal rendelkező város lényegesen érintett volt a háború utáni tömeges lakásépítési hullámban, s így ma a paneles lakótelepek rehabilitációs kérdéseiben. A lakótelepek aránya és elhelyezkedése változó ezeken a településeken, néhányuk meghatározó vízparti kapcsolattal rendelkezik. Ezek a vízpartközeli telepek a közelség vagy a domborzati viszonyok révén a város teljes látképét uralhatják. Egyes sávházak a part karakterelemzésében az „első sor beépítés” meghatározó elemei. [2]

Ma a paneles lakótelepek helyzete hazánkban folyamatosan terítéken lévő kérdéskör. A 2000-es években megalapozott klasszikus épületkorszerűsítési gyakorlat

ma már saját útját járja. A válság előtti negatív megítélést felülírva, ha nem is közkedvelt, de a szélesebb rétegek számára megengedhető lakhatási formák között a „panel” jól teljesít a piacon. Mégis a lakótelepeken hosszú távú, integrált továbbfejlesztést, mely nemcsak az épületek, de a tágabb épített környezet és a szociális infrastruktúra fenntartható regenerációját is segítené, még mindig ritkán tapasztalhatunk. Olyan projektekre lenne szükség, melyek képesek itt és most a lakótelep és a panellakók igényeit kielégíteni, egyúttal fontolóra veszik a jövőt is. A fenntartható élhetőség még csak mítosz, pedig az egészséges, biztonságos, valós közösségeket összefogó, a természetes környezetet megőrző szomszéd-ságok kialakítása nem is olyan elérhetetlen cél, [3] főként, ha a háttérben egy olyan katalizátor áll, mint a Duna folyó.

A víz az egyik legfontosabb tervezési elem a városépítészetben, mely pozitívan hat az ember fizikai és pszichológiai komfortjára. Továbbá a vízpart regenerációja az esztétika és a használat szempontjából is új funkciókat teremthet, felértékelve a meglévő épített környezetet. [4] A vízparti fejlesztések során új lineáris közösségi tér jön létre a városban, s általánosan ezáltal a szomszédos esetlegesen leromló városrészek is felértékelődnek. Mindezt a lakótelepeknek érdemes a vízpart felé nyitniuk, hiszen az élhetőség mondhatni a szomszédban van.

Az államszocializmus éveit jelentősen átférfalódták a Duna menti városok arculatát. A Duna vizét használó ipari létesítmények telepítését általánosan a munkásoknak szánt lakótelepek építése követte. Így épült az Atomerőmű lakótelep Pakson, vagy Százhalombattán a

**Budapest, Újlipótváros,
Carl Lutz rakpart, paneles épületek**

Fotó: Benkő Melinda

szénhidrogénprogram megvalósítása révén a Déli lakótelep. Ezek a lakótelepek a városi látkép meghatározó elemei, de vízparttól való távolságuk miatt lakóik a Duna pozitív hatásait nem igazán élvezhetik, legfeljebb a 9., 10. emeleten élők a dunai panorámát. Más városok panellakói szerencsésebbek, a folyópart akár ötven-öt száz méteres gyalogos távolságon belül elérhető, mely távolság a mai városstervezési stratégiák szerint kedvező. [5] Az ideális vízparti helyzetben rejlő lehetőségeket egyre több lakótelepen ismerik fel, s minőségi természeti környezettel párosuló, élhető építészeti környezet kialakításán és fenntartásán dolgoznak.

A főváros legnépszerűbb Duna-parti paneles területei Pest északi részén, Újlipótvárosban, a Carl Lutz rakpart vonalán a Kárpát utcai szakasz, illetve a Vizafogón a Népfürdő utca paneles lakótömbjei. Ha feltételezzük, hogy az életminőséget a lakáspiac tükrözi igazán, ezek a területek 2019 tavaszán közel egymillió forintos rekord négyzetméterárraikkal elméletileg Budapest legélhetőbb

paneles lakóterületei közé tartoznak. [6] De vajon mit tapasztalunk a Duna-parton, ha kilépünk a lépcsőházból? Ha ilyen magas áron veszünk lakást, akkor teljes joggal a komfortos lakás, a jó közlekedési viszonyok mellett magas városias épített és természetes környezeti minőséget várunk el. Szemben a Margit-sziget kiváló helyszínnel a szabadidő eltöltésére, mégis pl. a kisgyermekes családok számára a közel négyszáz méteres szomszédsági zóna karaktere az igazán fontos. Az elmúlt években a Vizafogó városrészben a vizes vb miatt nagy volt a sürgés-forgás, s a rakparti vonalak sem maradtak ki a fejlesztési tervekben. A Moszkva sétány rendezése joggal keltette fel a szakma kritikus figyelmét, egy megújult lineáris köztérrendszerrel bővült a városkép, mégsem kerültünk közelebb a Duna folyóhoz. Délre tartva a parton a felső rakparti köztér-rehabilitáció során az AngyalZÖLD program keretében sem kísérelték meg a lakókat lejuttatni a partra, ellenben a fejlesztés a lakóközösség életminőségének növelését sikeresen célozta meg.

**Budapest, Csepel, Daru-domb, hát-
térben a Dunadűlő úti lakótelep**

Fotó: Benkő Melinda

**Budapest, Csepel, Királymajor,
megújuló köztérrendszer**

Fotó: Csuzi Mária

Összefüggő rekreációs övezetet alakítottak ki: gyalogos sétány, a Duna-terazon kreatív játszótérek, a Kárpát-terazon párafúvókás medence színesíti ma a jellegzetes lakótelepi, egykor rendezetlen közterületet. [7]

A belváros ellenpólusában a Csepel-szigeti Királymajor városrész vízparti kapcsolata merőben más lehetőségeket nyújt. Az egykori Csepel Művek ipari övezete éles határt von a központi paneles terület és a Duna közé, viszont keleti irányban a Ráckevei-Duna-ág mentén fekvő Dunadűlő úti lakótelep kiváló pozícióban van. A terület 2017 óta folyamatosan fejlődik, újabb és újabb színfolt kerül fel a térképre. A vízpart élővilágának fenntartása és a köztér-rehabilitáció adta újszerű közeg kialakítása mellett a jövőben az épületek homlokzatfestését is szeretnék összehangolni a környezettel. A Csepel arculati kézikönyvében rögzített lakótelep-színhasználati térkép szerint a víz közelsége okán melegebb színharmóniát kaphatnak a partszakasz panelhomlokzatai. S bár a Da-

Dunaújváros, háttérben a Római városrész Fotó: Lukács János

**Dunaújváros, Szloszjár György tervezte kilátó
a domboldalon**

Fotó: Horváth Tamás

ru-domb közel 1,5 kilométerre van Csepel-városközponttól, a távolság csekélynek tűnhet, ha ilyen közel kerülünk a természetes vízparthoz.

A fővárostól eltávolodva Dunaújváros a szocialista város- és lakásépítés történetében mindenképpen kiemelt helyszín. Az egykori Sztálinvárosban a paneles technológiával épült épületek aránya kiemelkedő, főként a Római városrészben, ahol tízemeletesek sorfala uralkodik a Duna menti löszös domboldalon. A lakótelep tervezője, Remetey Tibor így emlékszik vissza az egykori Duna-parti területre: „Nem volt valami szép látvány akkoriban a Kossuth Lajos utca végi kilátó, csak a kilátás; elgondoltam, milyen reménytelenül távolinak tűnik, mire e természeti adottságaiban pompás Duna-part rendezetté válik.” [8] Ma az alsó Duna-parton ápoltt park, rendezett lejárók, padok, a parton játszótér és sportterület rejtőzik a kiváló minőségű zöld környezetben. A felső parton a Zöld városok program keretében a Szloszjár György épí-

tész által tervezett acélkilátóval bővül az 1970-es években kialakított szoborpark, mely a város főteréről a Duna-partra vezető sétány végére került. A városlakók és az odaérkezők hamarosan innen élvezhetik az öböl nem mindennapi panorámáját. [9]

Baja, Sugó-part, háttérben az Újvárosi lakótelep tízemeletesei

Fotó: Somogyi Balázs

Baján az Újvárosi lakótelep egykor vízimolnárok és halászok lakta területen épült a Duna és mellékága, a Sugovica szomszédságában. A lakóteleptől kellemes, fákkal szegélyezett út vezet a Türr István-kilátóhoz, ahonnan különleges kilátás nyílik a folyóelágazásra. A keskeny Sugó számos rekreációs lehetőséget biztosít a panellakók számára. A legkedveltebb fürdőzőhely az északi parton elterülő homokos strand, melyhez keleten 200 méter hosszú passzázs vezet Újvárosból. A parti sétányok és lépcsők teszik Baját igazán élvezhető vízparti városná, s bár a lakótelep ennek a környezetnek a része, mégis alulértékelt a város más lakhatási lehetőségeihez viszonyítva. Az elhelyezkedést felülírja az elérhetőség. A kisebb városokban kevésbé érvényesülnek a pozitív szomszédsági viszonyok, hiszen a város egy-egy közkedvelt pontja minden lakója számára elérhető távolságban van. Így a folyópart közelsége sem képes pozitívan formálni egy olyan városrehabilitációra váró, leromlott városrész megítélését, mint az Újvárosi lakótelep, holott élıhetőségét tekintve messzemenően kiemelkedő a bemutatott példák közül.

A sokarcú Duna-parton a hatvanas-hetvenes években az ipari fejlesztések, majd ahhoz kötődően a lakótelep-építés a természeti táj és a települések közötti harmóniát bontották meg, elfoglalva az értékes partközeli sávokat. A part menti ipari övezetek átalakulásának és vízpartjaikkal szemben támasztott elvárásaink változásának köszönhetően ma ezek a lakótelepek jó úton haladnak, a vízparti kapcsolat felértékelésével jobb, élhetőbb lakókörnyezetté válhatnak.

Balla Regina

Irodalom / References

- [1] Pekin Timur, Umot: „Urban Waterfront Regenerations”, *Advances in Landscape Architecture* Vol 2 (2013), pp 169–206, DOI: <<https://doi.org/10.5772/55759>> [utolsó belépés: 2019-04-30].
- [2] Pálffy, Sándor – Sólyom, Benedek – Fialovszky, Tamás: „Budapesti Duna-partok karaktervizsgálata” [kézirat], Budapest 2014.
- [3] Van Dorst, Machiel: „Sustainable Urban Environments”, *Sustainable Urban Environments* (2011), pp 223–241, DOI: <<https://doi.org/10.1007/978-94-007-1294-2>> [utolsó belépés: 2019-04-30].
- [4] Benkő, Melinda: „Evaluating factors in the image of housing estates”, *Periodica Polytechnica Architecture*, Vol 43, No 1, (2012) pp 33–36, DOI: <<https://doi.org/10.3311/PPar.7155>> [utolsó belépés: 2019-04-30].
- [5] Balla, Regina: „A Sustainable Urban Concept for Housing Estates: Plot, Patch, Part”, *Periodica Polytechnica Architecture*, Vol 49, No 2 (2018), pp 135–143, DOI: <<https://doi.org/10.3311/PPar.12538>> [utolsó belépés: 2019-04-30].
- [6] Eladó lakás Újlipótvárosban, Otthontérkép [honlap], hozzáférhető: <<https://otthontertkep.hu/szures/elado/lakas+ujlipotvaros?sor=rd&ex=1>> [utolsó belépés: 2019-04-30].
- [7] Budapest Főváros XIII Kerületi Önkormányzat: AngyalZÖLD Stratégia és Program +, Budapest Főváros XIII Kerületi Önkormányzat közterületi stratégiája és programterve 2015–2019 (2014), p 20, hozzáférhető: <https://www.budapest13.hu/wp-content/uploads/2014/11/angyalzold_strategia.pdf> [utolsó belépés: 2019-04-30].
- [8] Remetey, Tibor: „Vallomás a városról”, *Dunaújváros mesél* [honlap] (2017), hozzáférhető: <<http://dunaujvarosmesel.hu/2017/04/29/vallomas-a-varosrol/>> [utolsó belépés: 2019-04-30].
- [9] köz_tér_politika / public_space_politics, Danube new art city [honlap], hozzáférhető: <<https://danubenewartcity.wordpress.com/category/history/>> [utolsó belépés: 2019-04-30].

Baja, evezés a Sugovicán, háttérben az Újvárosi lakótelep

Fotó: Somogyi Balázs

A b s t r a c t s

BENKŐ, Melinda – SZABÓ, Árpád: A DANUBE HISTORY IN BUDAPEST

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 10-17, DOI:10.33268/Met.2019.3.1

FUTURE AWARENESS IN THE DEVELOPMENT OF GRAPHISOFT PARK, ÓBUDA, HUNGARY

Graphisoft Park in Budapest is a spinoff project implemented by the software development company that created the world leading architectural design software, ArchiCAD®. The article summarises the step-by-step development process of the business park and the related university campus situated on the site of a former Gasworks. The transformation of the industrial zone on the Danube demonstrates a unique example of private real estate development implemented during the last decades. Originally the park was oriented towards the river, later its development continued at areas further away from the water and by now it communicates intensively with the adjoining urban context. Its buildings and landscaped spaces present high quality contemporary Hungarian architecture. Its atmosphere is deeply rooted in the built and natural heritage of the site. Focusing on urban design, the paper reveals the future awareness of the story of the Graphisoft Park started in 1996.

PERÉNYI, Flóra – VÖRÖS, Tamás: MODERATE MATCHING

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 18-21, DOI:10.33268/Met.2019.3.2

VIADONAU ADMINISTRATION BUILDING, ASCHACH, AUSTRIA

ARCHITECTS: DIETRICH UNTERTRIFALLER

The new Viadonau office building floats on the Danube shore as an extension to the longitudinal centre of Aschach. The linear, one-storey house fits naturally into the existing ensemble on the banks of the Danube and follows the established morphology – yet it can redefine the environment and give it a new identity with its lightweight timber facade design. The modest and well-proportioned spatial design together with a high level of craftsmanship results an exemplary architectural solution.

BABOS, Annamária: HOME BY BOAT

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 22-25, DOI:10.33268/Met.2019.3.3

APARTMENT BUILDINGS ON THE DANUBE

ARCHITECT: JOSEF HOHENSINN (HOHENSINN ARCHITEKTUR)

How to make contact between the water and inhabitants? The development of Winter Harbour is a good example of developments on the bank of river. The idea of the design and the approach of urban development are easily recognisable: between the Danube and the existing office buildings four large sculptural buildings are positioned. Their sculptural design creates an easily recognisable identity for this area. The buildings stand upon a site which is differentiated in appearance according to function, much like a game board, the "shipboard" includes garage spaces and public functions. Public and semi-public spaces are created, by the use of arcades, and the site is fragmented by ramps and green areas. These landscaping tools, the shaping of facades and the general planning concept enhance the quality of the development for both the inhabitants and the office workers alike, establishing various links to the Danube.

FENES, Tamás – NÉMETH, Ádám: WITHOUT THE NEED FOR CONTINUITY

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 26-29, DOI:10.33268/Met.2019.3.4

ZUCKERMANDEL DISTRICT DEVELOPMENT, BRATISLAVA, SLOVAKIA

ARCHITECTS: BOUDA MASÁR

Since the millennium, a number of new large-scale developments have sprung up along the waterfront areas of Bratislava, resulting in the rapid transformation of the cityscape. The last of these projects, the Zuckerman del mixed use development was built on the site of a historical suburb demolished during the post-war period, in a prominent location between the Castle Hill and the Danube. The article reviews the project and reaches the conclusion that although the process of reintegrating unused areas into the urban fabric is a positive trend, the Zuckerman del development represents a missed opportunity to recreate a genuine urban neighbourhood in the centre of the city.

SZABÓ, Árpád – KLANICZAY, János: ON THE BORDER OF CITY AND NATURE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 30-33, DOI:10.33268/Met.2019.3.5

ARKABARKA HOSTEL, BELGRADE, SERBIA

ARCHITECTS: AKRITIDOU, GRBIC and PANANASTASIOU

The city of Belgrade has a strong connection to the rivers Sava and Danube and unlike most cities developed in the socialist period its riverbanks have been reserved for pedestrian and recreational use. Since the 1960's spontaneous bottom-up constructions started to appear, floating structures on the rivers, next to the historically symbolic Friendship park. These informal and unregulated buildings did not disrupt nature, nor did they occupy valuable land, so they were allowed to exist, gradually creating the tourist attraction that today defines the riverbanks of the city. Among the floating houses are a number of hostels, out of which the most interesting architectural piece is

Arkabara. The building has been constantly developed since its foundation in 2006, always adapting to the needs of the visitors, creating a new tourist and recreational opportunity between the urban and the natural landscape.

FONYÓDI, Mariann: DANUBE SEASON

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 34-37, DOI:10.33268/Met.2019.3.6

TEMPORARY COMMUNITY SPACES ON THE DANUBE

Temporary, interim uses and elements are important parts of the riverbank's social image and use pattern. The article discusses how these types of development may occur, showing three examples of how they can adapt to changes found along the river and throughout the seasons, and what role individual architects can play in creating community spaces. Civil activities can not only bring freshness to the life of a city, but the processes can test the tolerance of the city regarding transformation of the Danube as an urban space.

HORY, Gergely: MAKING SPACE ABOVE THE DANUBE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 38-41, DOI:10.33268/Met.2019.3.7

SPATIAL ANALYSIS OF ALTERNATIVE USES ON LIBERTY BRIDGE, BUDAPEST, HUNGARY

In recent years alternative community uses have appeared on the Liberty Bridge both spontaneously and in pre-planned form. The article investigates this phenomenon from its spatial aspect and demonstrates the various stages of urban development encountered during informal events and organised programmes that create a space with that has a unique identity.

BALLA, Regina: LIFE IN THE NEIGHBOURHOOD

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 42-45, DOI:10.33268/Met.2019.3.8

RESIDENTIAL DEVELOPMENTS ON THE DANUBE

The presence of natural waterways can play an important role in the regeneration of prefabricated housing estates. The water is one of the most important elements in urban design that can have a positive effect on comfort for its inhabitants. The redevelopment of the waterside can create significant new functions in respect of use and aesthetic. Due to the presence of a river these housing units are worth opening towards the Danube river as a source of liveability and practically in the neighbourhood. In Hungary more than 10 post-war neighbourhoods are located along the Danube and its branches. The potential of their positioning is increasingly being recognised as a positive factor.

SZABÓ, Julianna: HIDDEN HERITAGE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 46-49, DOI:10.33268/Met.2019.3.9

HOLIDAY HOMES ALONG THE DANUBE

From the end of the 19th century until the Second World War, Budapest's agglomeration saw a boom in holiday villa-construction along the Danube which transformed the traditional rural nature of village development. What new values do these buildings represent? What lessons have they offered? How can we evaluate today the influences of this disappearing type of built heritage?

KISSFAZEKAS, Kornélia: "IT IS THE WATER RULES"?

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 50-53, DOI:10.33268/Met.2019.3.10

MORPHOLOGICAL CONSTANCIES AND CHANGES IN SMALL SETTLEMENTS OF THE DANUBE BEND

Along an approximately 40 km long area between Vác and Esztergom in the Danube Bend, small settlements line up quite sparsely on both sides of the Danube. Both in the past and the present, their relationship to the riverbanks has been strongly determined by the historical settlement structure and the traditional mode of plot development. Due to climate change, drastic shifts of the shoreline can be expected which may significantly alter the relationship of river front settlements and the landscape space of the Danube Bend to the riverbanks. One of the biggest challenges for the local governments will be to adopt sustainable scenarios for the future and invent optimal solutions to preserve riverside settlements in spite of the dynamic processes of climate change and their inherent consequences.

BALIZS, Dániel: FALSE REBUILDING

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 3 (2019), pp 54-57, DOI:10.33268/Met.2019.3.11

QUESTIONING THE URBAN REGENERATION OF VUKOVAR, CROATIA

How can we rebuild a destroyed city near the Danube in Croatia? What can a city do to regain its former inhabitants and to make them to see itself again as a liveable place with good prospects? Create new buildings and functions, use cultural tools or strengthen community participation? From Vukovar's example we can learn a lot about these issues.